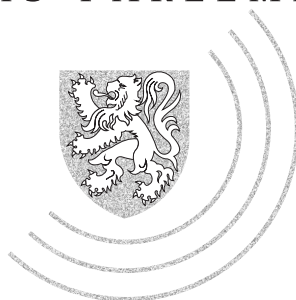

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2004-2005

21 februari 2005

KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT

JAARVERSLAG

2003-2004

GEDACHTEWISSELING

VERSLAG

**namens de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
uitgebracht door mevrouw Trees Merckx-Van Goey**

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Luc Martens.

Vaste leden:

mevrouw Marijke Dillen, de heren Felix Strackx, Erik Tack,
de dames Greet Van Linter, Gerda Van Steenberge;

de heer Tom Dehaene, mevrouw Vera Jans, de heren Luc
Martens, Steven Vanackere;

de heer Marnic De Meulemeester, de dames Margriet
Hermans, Vera Van der Borgh;

de heren Kurt De Loor, Herman Reynders, mevrouw Elke
Roex.

Plaatsvervangers:

de heer Erik Arckens, de dames An Michiels, Monique Moens,
de heer Jurgen Verstrepen, mevrouw Linda Visser;

de dames Cathy Berx, Kathleen Helsen, Trees Merckx-Van
Goey, Monica Van Kerrebroeck;

de heer Marc Cordeel, de dames Patricia Ceysens, Hilde
Eeckhout;

de heer Bart Caron, de dames Else De Wachter, Michèle
Hostekint;

Toegevoegde leden:

mevrouw Mieke Vogels;

mevrouw Helga Stevens.

Zie:

42 (2004-2005)

- Nr. 1: Jaarverslag
- Nrs. 2 en 3: Verslag over gedachtewisseling

INHOUD

Blz.

I. Inleidende uiteenzetting door mevrouw Ankie Vandekerckhove, Kinderrechtencommissaris	4
II. Vragen van de leden	7
III. Antwoorden van de Kinderrechtencommissaris	8

DAMES EN HEREN,

Op 1 februari 2005 vond in de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin een gedachtewisseling plaats met mevrouw Ankie Vandekerckhove, kinderrechtencommissaris, over het jaarverslag 2003-2004 van het Kinderrechtencommissariaat (*Parl. St. Vl. Parl.* 2004-05, nr. 42/1).

I. Inleidende uiteenzetting door mevrouw Ankie Vandekerckhove, kinderrechtencommissaris

– Algemeen

Mevrouw Ankie Vandekerckhove zegt dat zij het jaarverslag zal overlopen vanuit de invalshoek Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Dat zal gebeuren aan de hand van de vier werkingspijlers van het Kinderrechtencommissariaat: ombudswerk, advies, onderzoek en communicatie.

– Ombudswerk

Er is een uitzuivering gebeurd van de definiëring en van de werkwijze van de ombudscel in het Kinderrechtencommissariaat. Van meet af aan waren er immers heel veel informatieve vragen over kinderrechten en over de werking van het Kinderrechtencommissariaat, waardoor de medewerkers die met klachtenbehandeling bezig waren, overbelast werden. Daarom zijn bijvoorbeeld voor het opvangen van informatieve vragen rond schoolopdrachten en voor algemene informatievragen, standaardantwoorden opgesteld en is de informatie op de website uitgebreid. Voorts is de definiëring van klachten en probleemmeldingen uitgezuiverd. Als klachten worden beschouwd: alle meldingen die een mogelijke schending van kinderrechten inhouden, met een vraag naar advies of naar een tussenkomst (een onderzoek van het dossier of een bemiddeling of doorverwijzing). Een individuele vraag is een vraag van kinderen, en soms ook van volwassenen, die verband houdt met bepaalde kinderrechten of schendingen daarvan. Daarbij wordt voorlichtings-, wegwijs-, dossiergebonden en actualiteitsinfo gegeven en/of doorverwijzing.

In totaal waren er vorig jaar 1.017 meldingen, waarvan 558 klachten met een vraag tot advies. Voorts waren er 117 infovragen – heel wat minder

dan de jaren voordien, als gevolg van de al vermelde uitzuivering van de meldingen –, 94 klachten met een vraag tot tussenkomst en 248 schoolopdrachten. De blijvende toename van het aantal schoolopdrachten wijst toch op een stijgende interesse voor kinderrechten in het onderwijs.

De schoolopdrachten zijn niet langer opgenomen in de registratie van de ombudsmeldingen. Dat is mede ingegeven door de overweging dat ze thematisch voor een onevenwichtigheid kunnen zorgen: als er bijvoorbeeld 100 leerlingen een werk moeten maken rond kinderarbeid, zou een registratie daarvan onder kinderarbeid ten onrechte de indruk kunnen wekken dat er 100 klachten zijn over kinderarbeid in Vlaanderen.

Nog steeds gaat iets meer dan de helft van de meldingen over het gezin, met 204 meldingen over scheidingsproblemen, 188 over opvoeding en 12 over afstamming. Opnieuw gaan heel wat meldingen (1 op 4) van zowel kinderen als hun ouders over scheiding. Scheidingsperikelen blijven jaar na jaar de hoofdmoot van de probleemmeldingen. De vragen gaan over alle fases in het verloop van een scheiding. De rode draad voor kinderen is het gebrek aan informatie en aan inspraak en de hardnekkige misverstanden. Bij de volwassenen bestaan er trouwens evenzeer misverstanden.

Ook binnen de opvoeding wordt melding gemaakt van tekort aan inspraak, niet ernstig genomen worden en tekort aan overleg. Minderjarigen zijn doorgaans geen vragende partij voor een beslissingsrecht, maar ze willen wel betrokken worden bij beslissingen die hen aanbelangen. Nog in verband met opvoeding, zijn er klachten over schendingen van de privacy en over zware conflicten tussen de ouders of binnen het gezin. In mindere mate zijn er nog steeds meldingen die verband houden met adoptie en met de identiteit.

Eenentwintig percent van de meldingen heeft betrekking op onderwijsaangelegenheden. Achtien percent gaat over hulpverlening, met vooral de bijzondere jeugdbijstand en meer specifiek de gedwongen hulpverlening. Hier blijkt vaak dat de genomen maatregelen of tussenkomsten niet altijd goed begrepen worden door de minderjarigen of dat ze, bijvoorbeeld bij een problematische opvoedingssituatie (POS), zich gestraft voelen voor iets wat buiten hun bereik ligt of waar zij niets aan kunnen doen. Opnieuw wordt vaak

een gebrek aan informatie, motivering en uitleg vastgesteld, evenals een gebrek aan betrokken worden, zowel bij ouders als bij de minderjarigen. Daarnaast blijkt ook dat het begrip ‘vrijwilligheid’ in de jeugdhulp erg relatief is. Wanneer het niet de minderjarige is die de hulpverlening aanvraagt, voelt die stevast gedwongen aan. Als de minderjarige zelf hulp heeft gevraagd, kan er vaak niets gedaan worden bij gebrek aan vrijwillige medewerking van de ouders.

Meldingen over hulpverlening gaan ook over het beleid binnen voorzieningen (regels, afspraken, privacy, enzovoort) of over het tekort aan gepaste hulp waardoor sommigen zich tevreden moeten stellen met de beschikbare hulp. Hopelijk zal via de Integrale Jeugdhulpverlening een deel van deze klachten verholpen kunnen worden.

Specifieke aandacht is nog altijd vereist voor minderjarigen in de asielcontext, zowel de begeleide als de niet-begeleide minderjarigen. De laatst vermelde categorie is uiteraard de meest kwetsbare groep. Steeds vaker komen er berichten, binnen en buiten het ombudswerk, over zeer ongelukkig geregelde en bruuske uitwijzingen van gezinnen, na jarenlang verblijf hier. De kinderen zijn dan vaak goed geïntegreerd zowel op school als in hun buurt, voelen zich hier thuis en hebben nog weinig banden met het land van oorsprong. Vaak hebben ze daar ook geen uitzicht op degelijk onderwijs.

Een klein aantal meldingen, 4 percent, gaat over vrije tijd. Het gaat daar vaak over activiteiten binnen het jeugdwerk of gebrek aan ruimte voor de vrijetijdsbeleving.

– Advieswerk

Het gaat in de eerste plaats om adviezen aan het Vlaams Parlement, maar op verzoek wordt ook advies uitgebracht aan of deelgenomen aan hoorzittingen in het federaal parlement (bijvoorbeeld onlangs nog over het jeugdsanctierecht).

Formele adviezen aan het Vlaams Parlement handelden over pleegzorg, pleegkinderen met een handicap, leerlingenparticipatie, kwaliteit in de jeugdsport, pesten, integrale jeugdhulp, adoptie door holebi's, medisch verantwoord sporten en afschrikkanonnen.

Via werk- of overleggroepen en dergelijke werd ook informeel advies verleend aan andere over-

heden of in werkgroepen. Zo werd bijvoorbeeld samen met de Kinderrechtencoalitie een memorandum gemaakt ten behoeve van de Vlaamse Regering en werd als waarnemer deelgenomen aan de centrale commissie Integrale Jeugdhulp. Het Kinderrechtencommissariaat neemt ook deel aan het interdepartementaal overleg over opvang van vluchtelingen, met specifieke aandacht voor de minderjarigen, en heeft mee aangedrongen op het uitwerken van een voogdijregeling. Het Kinderrechtencommissariaat heeft ook rond inclusief onderwijs gewerkt, het zit als waarnemer in de commissie Toelating van de VLOR en het heeft bijgedragen aan het Zorgcongres, aan de discussie rond het jeugd(sanctie)recht, aan de opmaak van het Vlaamse gedeelte van het Nationaal Actieplan Kinderrechten en aan de Staten-Generaal van het Gezin.

Het indienen van een advies is uiteraard nog geen garantie voor een voldoende of bevredigend resultaat. Terugblikkend op eerder uitgebrachte adviezen, blijkt dat er nog altijd belangrijke aangelegenheden rond kinderrechten zijn waar beleidsmatig nog niet (voldoende) op gereageerd werd: scheidingsbemiddeling, kosteloos onderwijs, het leerlingenstatuut, de rechtspositie van de minderjarige, lijfstraffen, de jeugdinstelling van Everberg, enzovoort.

Het Kinderrechtencommissariaat is ook steeds beschikbaar om ad hoc aan leden van het Vlaams Parlement advies te geven over een welbepaald thema.

– Onderzoekswerk

Wat onderzoek betreft, is vooral rond drie grote projecten gewerkt: afzondering in jeugdvoorzieningen, kinderen en scheiding en Kliksons.

Over het gebruik van afzonderingsmaatregelen in residentiële en semi-residentiële jeugdvoorzieningen is een bevraging gebeurd. Op basis het ombudswerk en contacten met personeel van de gemeenschapsinstelling Ruiselede, werd een onderzoek opgestart met in de eerste fase een enquête. Daarop is gereageerd door 13 K-diensten, 6 CKG's, 55 voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand en 55 voorzieningen van het Vlaams Fonds.

De eerste resultaten zijn inmiddels verwerkt en zullen nu met de sectoren worden besproken, met

de bedoeling om tot een concreet handelingskader te komen voor het personeel op de werkvloer. De eerste resultaten wijzen erop dat rond afzondering en isolatie geen vaste terminologie bestaat, al gaat het om een maatregel die in zowat alle voorzieningen wordt gebruikt. De motieven blijken nogal gevarieerd te zijn, maar worden zelden of nooit expliciet gemaakt. Ze variëren van bescherming van de minderjarigen of personeel tot het bestraffen van de minderjarige. Ook de duur van de afzonderingsmaatregelen varieert, van enkele minuten tot soms enkele dagen. Gecombineerd met de soms gebrekkige motivering, is dat toch een zorgwekkende vaststelling. Een andere vaststelling van de enquête is dat er onvoldoende open informatie en communicatie is naar de minderjarigen over de afzonderingsmaatregelen en dat er weinig tot geen vastgelegde procedures en protocollen zijn.

De conclusies waarover nu met de sectoren overleg zal worden gepleegd zijn het gegeven dat pedagogische zorg rechtszekerheid niet hoeft uit te sluiten, de nood aan kwaliteitseisen en gedragscodes en de overtuiging dat vrijheidsberoving enkel kan vanuit beschermingsoverwegingen en niet als sanctie. Dat laatste is overigens ook als principe opgenomen in het decreet over de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp.

Wat kinderen en scheiding betreft, wordt een gedetailleerd dossier afgerond over de vragen en problemen van minderjarigen doorheen het scheidingsgebeuren. Het dossier is gebaseerd op eigen ombudservaring en onderzoek. In januari is een ronde van gesprekstafels afgewerkt met allerhande actoren uit het welzijns-, informatie- en justitieel werkveld. Het is de bedoeling om het dossier aan alle leden van het Vlaamse en het federale parlement te bezorgen en om de komende jaren te kunnen putten uit dat dossier voor adviezen rond reglementering van scheidingen.

Het Kliksons-onderzoek was een bevraging van meer dan 35.000 jongeren over hun vrije tijd, hun buurt, sport, cultuur, en dergelijke. Het was het eerste Vlaamse onderzoek op een zo grote schaal. Met alle betrokken sectoren en actoren werden uit de resultaten beleidssuggesties afgeleid, die naar aanleiding van een studiedag aan de bevoegde minister werden bezorgd. Dit onderzoek zal in 2005 worden afgerond met een publicatie.

– *Communicatiewerk*

Het communicatiewerk bestaat uit verschillende activiteiten. Zo wordt continu werk gemaakt van infodragers. Het gaat daar onder meer om folders en brochures met informatie over het Kinderrechtencommissariaat en vooral over het Kinderrechtenverdrag, advertentiecampaagnes in publicaties als Maks, Yeti en Joepie, een brochure voor de kinderen van het basisonderwijs (K30) met vragen over het Kinderrechtenverdrag en de jaarlijks terugkerende jongerenjaarkrant. Het succes van al die publicaties – er worden bijna dagelijks bijbestellingen gedaan – is voor een groot deel te danken aan de inzet van de departementen Jeugd, Onderwijs en Welzijn: zij zorgen ervoor dat die documenten verspreid geraken.

Voorts zijn er de evenementen. Vroeger was dat een jaarlijks kinderrechtenfestival, op één plaats. Sinds twee jaar zijn dat de kinderrechtendorpen, die in heel Vlaanderen laagdrempelige activiteiten opzetten.

Vorig jaar zijn geen nieuwe campagnes opgezet, maar is vooral geïnvesteerd in het verankeren van campagnes die eerder zijn gevoerd. Zo is rond de participatiecampagne in de basisscholen een methodiekenmap uitgewerkt met het steunpunt leerlingenparticipatie om leerkrachten zelf aan de slag te laten gaan met leerlingenparticipatie. Die participatiemap moest wegens de grote vraag inmiddels al worden herdrukt. Over de overlegcampagne rond kinderrechten binnen het gezin is een boek uitgegeven ('Kom je dat thuis eens vertellen?') dat de neerslag is van de afsluitende discussiedag.

Het Kinderrechtencommissariaat is vorig jaar zowat 155 maal aan bod gekomen in de media, zowel in actualiteits- als in doelgroepenmedia. Wat de informatieverspreiding via de website betreft, werd vorig jaar andermaal een stijging van het aantal bezoekers vastgesteld: meer dan 38.000 bezoekers stonden in voor ruim 72.000 bezoeken aan de site.

Tenslotte zijn er de activiteiten rond netwerking. Acties of projecten worden zelden of nooit opgezet zonder overleg met de meest relevante partners op het veld. Zo is het Kinderrechtencommissariaat mee initiatiefnemer van een net-

werk 'jeugd' en wordt er samengewerkt met de Vlaamse Jeugdraad en het Steunpunt Jeugd, met De Kracht van je Stem, met de Ondersteuningsstructuur Bijzondere Jeugdzorg (OSBJ) en met het Platform Wonen. Het commissariaat zit ook in de stuurgroep van 'What do you think?' (een kinderparticipatieproject van Unicef België), in de stuurgroep van Kind en Samenleving voor een project rond participatiecoaching in een paar gemeenten en in de stuurgroep rond een onderzoek van mobiliteitsautonomie van kinderen. Achter de schermen wordt de kinderprovincieraad in Oost-Vlaanderen mee opgevolgd en twee à driemaal per jaar wordt overleg gepleegd met 'de aanspreekpunten' kinderrechten in de Vlaamse Gemeenschap. Op internationaal niveau is het commissariaat vertegenwoordigd in het Europees netwerk voor ombudsdiensten van kinderen. Dat netwerk telde in 1997 zeven leden en nu al 27. Vlaanderen neemt daar overigens een bijzondere positie in, onder meer doordat het decreet één van de meest verregaande wettelijke regelingen blijkt, met een Kinderrechtencommissariaat dat aan het parlement, en niet aan de regering, werd gehecht.

– *Bezorgdheden*

Uit de eigen werking en meer bepaald uit de aanbevelingen van het toezichthoudend comité van de VN in Genève, kunnen een aantal bezorgdheden worden gedistilleerd:

- het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind is de absolute minimumnorm voor elke wetgeving;
- de samenhang tussen de zogenoemde 3 P's moet blijvend bewaakt worden. Participatie zonder protectie en provisie wordt immers inhoudsloos;
- er is meer campagnewerk en wetgevend werk nodig rond het geweldloos opvoeden en om kinderen zoveel mogelijk uit het conflict tussen hun ouders te houden;
- de relatief trage vooruitgang in het dossier van inclusief onderwijs. De discussie is niet eenvoudig, maar het wordt hoog tijd ze te voeren;
- er moet blijvend over worden gewaakt dat de kwaliteitseisen voor de kinderopvang in eerste instantie vertrekken vanuit het perspectief van de kinderen;
- minderjarigen en asiel;
- recht van jongeren op informatie;

- 'recht op recht': problemen rond de meer algemene uittekening van de rechtspositie van minderjarigen. Daar gaat het weliswaar vooral om een bevoegdheid van het federale parlement.

II. Vragen van de leden

Mevrouw *Helga Stevens* vraagt of het Kinderrechtencommissariaat specifiek aandacht besteedt aan kinderen met een handicap, niet alleen in het raam van inclusief onderwijs maar ook in de ruime zin, bijvoorbeeld de rechten van kinderen met een handicap die in een instelling verblijven. Worden dergelijke kinderen, die ongetwijfeld ook veel vragen hebben, ook gehoord? Dove kinderen bijvoorbeeld hebben veel problemen met de toegang tot informatie. Bij toekomstige informatiecampagnes zou aandacht kunnen worden besteed aan dove kinderen, bijvoorbeeld via informatie in gebarentaal op een dvd of op een website.

Inclusief onderwijs is inderdaad een belangrijk discussiepunt, niet alleen voor de ouders, maar ook vooral voor de kinderen met een handicap. Blinde en dove kinderen bijvoorbeeld staan niet meteen te springen voor inclusief onderwijs. Dit probleem kan dus niet zomaar zwart-wit worden bekeken. Dove en blinde kinderen hebben andere noden dan andere kinderen met een handicap: zij hebben bijvoorbeeld nood aan tweetalig onderwijs, maar hoe kan dat worden aangeboden in inclusief onderwijs? De Verenigde Naties hebben via de verklaring van Salamanca al een duidelijk standpunt ingenomen over onderwijs aan kinderen met een handicap.

Specifiek voor dove kinderen met een cochleaire implantatie, kan de vraag worden gesteld of de kinderen bij de beslissing tot die implantatie wel voldoende inspraak hebben. Dove volwassenen willen vaak daarover discussiëren, maar stuiten op onbegrip bij de ouders, die van oordeel zijn dat zij alleen verantwoordelijk zijn voor hun kind. De vraag is welke rechten het meest doorwegen: de rechten van dove kinderen of de rechten van de ouders? Wat met het recht op fysieke integriteit van dove kinderen?

Mevrouw *Mieke Vogels* vestigt de aandacht op de wijzigingen binnen de populatie van jonge-

ren. Momenteel worden 16 kinderen op 100 in Vlaanderen geboren uit een allochtone moeder. In bepaalde scholen zijn de helft van de kinderen allochtonen. Ook binnen de allochtone gemeenschap duiken meer en meer problemen op rond opvoeding, echtscheiding en dergelijke. De problemen waar zo-even op werd gewezen, bestaan dus evengoed bij allochtone jongeren.

De vraag is dan ook of het Kinderrechtencommissariaat in de toekomst meer oog zal hebben voor het toenemend intercultureel worden van de problematiek. Jongerenrechten krijgen in een allochtone gemeenschap vaak op een totaal andere manier gestalte. Zo worden heel wat jongeren uit de Kongolese gemeenschap op 17 jaar de deur gewezen, omdat ze dan geacht worden op eigen benen te kunnen staan. Het zou een goede zaak zijn als het Kinderrechtencommissariaat ook adviezen zou maken over hoe daarmee moet worden omgegaan. Hulpverleners staan daar nu vaak zeer onwennig tegenover.

Voor het overige heeft de spreekster alleen lof voor het fraaie en volledige jaarverslag.

Mevrouw *Trees Merckx-Van Goey* wijst erop dat nu alleen het jaarverslag van het Kinderrechtencommissariaat voorligt. Zij gaat ervan uit dat het verslag van de Vlaamse Regering over de uitvoering van het kinderrechtenverdrag op een ander moment zal worden besproken.

Het is niet langer de minister van Welzijn, maar de minister van Jeugd die de coördinerende bevoegdheid heeft inzake kinderrechten. Wat is het effect daarvan op de behandeling van de onderdelen Welzijn en Gezondheid? De toets is immers telkenmale het evenwicht tussen protectie, provisie en participatie. Bij Welzijn en Gezondheid ligt meestal het zwaarste gewicht bij de protectie en provisie. Hoe zal ervoor worden gezorgd dat ook de participatie voldoende aan bod komt? Toen de coördinatie door de minister van Welzijn gebeurde, werd dat sowieso via het horizontale beleid meegenomen.

Wat het ombudswerk betreft, blijft de scheidingsproblematiek prominent aanwezig. Een wettelijke regeling van de scheidingsbemiddeling is duidelijk een noodzaak. Bij het ombudswerk blijkt echter telkens weer dat nogal wat oplossingen van de federale overheid moeten komen. Dat kan elk

jaar opnieuw worden gezegd, maar het is toch de bedoeling dat er ooit eens oplossingen komen. In dat opzicht is het wat jammer dat bij de oplossingen de overlegstructuur, de nationale commissie voor de rechten van het kind, niet zo prominent naar voor komt. Misschien moet dat vanuit het Vlaams Parlement nog eens extra worden ondersteund. Anders blijft de kinderrechtencommissaris, terecht, zaken aanklagen waar het Vlaams Parlement even onmachtig tegenover staat.

Aangaande de rechtspositie van jongeren, zou het goed zijn om niet alleen voort te bouwen op de rechtspositie in het raam van de integrale jeugdhulp, maar dat ook te verruimen. De kinderrechtencommissaris maakte deel uit van de werkgroep die zich daar bij de administratie over heeft gebogen. Heeft dat nieuwe of andere voorstellen opgeleverd?

Het Vlaams Parlement is een van de doelgroepen van het Kinderrechtencommissariaat. Kan er wat meer worden verteld over hoe het parlement in de toekomst mee een actor in het verhaal van de kinderrechten kan worden? Als het gaat over kinderrechten en parlementen, wordt stevast de Senaat geprezen, maar ook bij het Vlaams Parlement bestaat daar blijvende interesse voor. Het is dan ook belangrijk om dat in dialoog te doen, met respect voor de onafhankelijke positie van de kinderrechtencommissaris uiteraard. Het Vlaams Parlement en het Kinderrechtencommissariaat zouden nog betere bondgenoten kunnen zijn.

De rechtspositie van de minderjarige, het recht op informatie en het toegankelijk maken van voorzieningen en instanties zijn zonder meer belangrijke opdrachten. Die drie pijlers kunnen zeker worden onderschreven, maar enige duidelijkheid over de wijze waarop dit samen met het Vlaams Parlement zal worden aangepakt en hoe daarover tussentijds zal worden gerapporteerd, zou toch wenselijk zijn. Er moet immers worden vermeden dat die kwesties in het hoofdstuk belanden van de opvolging van vroeger gegeven adviezen waar weinig of niets mee is gebeurd.

III. Antwoorden van de kinderrechtencommissaris

Mevrouw *Ankie Vandekerckhove* zegt dat het Kinderrechtencommissariaat tijdens het eerste mandaat van vijf jaar alles in het werk heeft moeten

stellen om alle minderjarigen zo goed en zo direct mogelijk te informeren over kinderrechten en over de werking van het Kinderrechtencommissariaat. Alle communicatie en alle acties werden tijdens die eerste periode op de hele groep van minderjarigen gericht, zonder van meet af aan specifiek te mikken op doelgroepen met eigen noden of op specifieke problemen. De oproepen die zijn gedaan om zowel voor kinderen met een handicap als voor allochtone kinderen meer te specificeren in de toekomst, zijn echter zonder meer legitiem. Het Kinderrechtencommissariaat heeft nu immers zijn basis gelegd en de bekendheid van zowel het commissariaat als het kinderrechtenverdrag is toegenomen, al mag niet worden vergeten dat er elk jaar een nieuwe lichting van de doelgroep bijkomt. Het zal dan ook altijd een evenwichtsoefening blijven om als Vlaams Kinderrechtencommissariaat dat werkt met publieke middelen zowel de hele groep van minderjarigen te bedienen op een kwaliteitsvolle manier als extra aandacht te besteden aan die groepen van kinderen en jongeren die daar nood aan hebben. Daarnaast is het ook zo dat er in Vlaanderen al veel instanties werkzaam zijn rond specifieke groepen of problemen, zodat er zorg voor moet worden gedragen dat geen parallelle circuits worden uitgebouwd. Het Kinderrechtencommissariaat zal altijd beschikbaar moeten zijn en aandacht moeten hebben voor alle minderjarigen in Vlaanderen.

Afgezien van wat in het raam van inclusief onderwijs al is gebeurd, zijn er inderdaad nog geen specifieke acties gevoerd naar kinderen met een handicap in het algemeen of kinderen met een specifieke handicap in het bijzonder. Via diverse communicatiemiddelen is het commissariaat wel toegankelijk – zo is er bijvoorbeeld via de website heel wat informatie voor kinderen met een auditieve handicap – en bij het ombudswerk zijn er ook al sporadisch meldingen geweest van kinderen met een handicap. De aanbevelingen rond inclusief onderwijs, zoals die voor een stuk zijn opgenomen in het slotdocument van het symposium van januari 2004, zijn inderdaad grotendeels gebaseerd op het kinderrechtenverdrag en de commentaren daarop, maar ook op de krachtlijnen van de Salamanca-verklaring. Bij de VN blijkt er een voorkeur te zijn voor meer inclusief denken, wat voor een stuk ook inhoudt dat de specifieke problemen van bepaalde groepen kinderen ook in het meer generalistisch onderwijs aan bod moeten kunnen komen, mits het onderwijs fundamenteel

herdacht en aangepast wordt. De stelling dat ook de betrokken kinderen daar een zeg moeten in hebben, is volkomen gegrond. Het Kinderrechtencommissariaat heeft daaromtrent altijd al gesteld dat het hier niet om een of-of discussie gaat: één bepaalde school zal zeker niet aan alle behoeften in die buurt kunnen voldoen. In die zin zal het altijd nodig blijven de belangen en noden van individuele kinderen in kaart te brengen.

Wat de vraag over de cochleaire implantatie betreft, gaat het meer algemeen om één van de essentiële kwesties van de kinderrechten: het mogelijke risico van een botsing tussen de (zelfbeschikkings)rechten van een kind en de opvoedingsplicht en -verantwoordelijkheden van de ouders. Dat kan immers wisselen naargelang van het probleem en naargelang van de ontwikkeling van het kind. De vraag wanneer een kind in staat is om zelf te beslissen, is dan ook altijd een individuele afweging. Dat probleem duikt op bij veel discussies, zoals die over het spreekrecht van kinderen, bij de euthanasiediscussie en bij uiteenlopende discussies rond medische behandelingen, die door de ouders dan wel door het kind gewild zijn. Het kinderrechtenverdrag op zich, en nog minder het Kinderrechtencommissariaat, kan daarop een antwoord bieden. De ouders worden door het verdrag, en dus ook door het commissariaat, nog altijd erkend als de eerste opvoedingsverantwoordelijken, wat in veel gevallen veel voordelen meebrengt voor kinderen, maar helaas in een aantal gevallen ook veel nadelen. Zo blijkt mishandeling van kinderen vaak in het gezinsverband te gebeuren. Zowel het ouderlijk gezag als het zelfbeschikkingsrecht van kinderen zijn niet grenzeloos en de afweging moet telkens weer gebeuren. Rechtlijnige en principiële standpunten kunnen terzake dan ook niet worden ingenomen.

Het antwoord op de vraag van mevrouw Vogels zit voor een deel op dezelfde lijn. Zoals al vermeld, is aanvankelijk alle energie besteed aan de hele groep minderjarigen. De aandacht werd bewust niet meteen toegespitst op de problemen die met kind en jong zijn in de samenleving gepaard gaan. Daar gaat immers al veel aandacht naartoe en heel wat voorzieningen zijn al actief in die sector. Nu de basis voor het Kinderrechtencommissariaat bij wijze van spreken gelegd is, is er inderdaad geen beletsel meer om rond specifieke projecten of in het raam van onderzoek meer te gaan kijken wat de specifieke noden zijn. Ook bij Kliksons zijn

meningen verzameld van kinderen met een handicap, jongeren met een allochtone achtergrond en kinderen uit kansarme buurten. In die context is het belangrijk om contacten te onderhouden met groepen als ‘Uit de marge’ (het Vlaams Steunpunt voor Jeugdwerk met Maatschappelijk Kwetsbare Kinderen en Jongeren). De suggestie om aandacht te hebben voor de diversiteit zal in de toekomst zeker ter harte worden genomen.

Er moet echter altijd rekening mee worden gehouden dat klachten bij het Kinderrechtencommissariaat stevast met het gedrag van mensen te maken hebben. Dat is net het grote verschil met de Vlaamse Ombudsdienst, waar klachten doorgaans over overheden gaan. Het zou het commissariaat niet in dank worden afgenomen als het aan ouders zou voorschrijven hoe zij hun kinderen moeten opvoeden.

Een verschuiving van de coördinatie van de kinderrechten van het departement Welzijn naar het departement Jeugd heeft geen directe impact op de werking van het Kinderrechtencommissariaat. De verschuiving naar Jeugd is een gezonde evolutie, omdat Jeugd als beleidsdomein veel breder is en moet zijn dan bijvoorbeeld Welzijn of Jeugdwerk. Hetzelfde geldt voor kinderrechten: die hebben evenzeer te maken met gezondheid, milieu, justitie, enzovoort, als met welzijn. Het is dan ook logisch om ze onder te brengen bij een minister die ten aanzien van de minderjarigen in Vlaanderen een zo ‘comprehensieve’ bevoegdheid heeft als in het kinderrechtenverdrag is bepaald. Idealiter zou de coördinatie van de kinderrechten trouwens bij de minister-president moeten worden ondergebracht. Belangrijkst is dat de coördinerende minister, wie het ook moge zijn, zijn of haar collega’s permanent voor hun verantwoordelijkheid stelt over wat in de andere beleidsdomeinen moet gebeuren. Het is niet omdat de coördinatie verschuift dat kinderrechten niet in alle commissies aan bod zouden moeten komen. Die verschuiving ontslaat geen enkele minister van de verantwoordelijkheid om voor zijn of haar domein de nodige conclusies te trekken uit het kinderrechtenverdrag. Indien dat niet gebeurt, is het de taak van de coördinerende minister ‘kinderrechten’ om hen daarop te wijzen.

Dat daarmee de aandacht voor de participatie zou kunnen verminderen of verdwijnen, is niet meteen

duidelijk. Vertaald naar een typisch welzijnsdossier als integrale jeugdhulp en het decreet over de rechtspositie van de minderjarige, blijkt net dat het Kinderrechtencommissariaat zwaar op de participatie heeft gewogen. Ook de drie P’s waarover mevrouw Merckx-Van Goey het had, zullen in elk beleidsdomein hun vertaling moeten vinden. Voor bijvoorbeeld de reorganisatie van de jeugdhulp als gevolg van de integrale jeugdhulp, zal moeten blijken of er daardoor meer toegankelijkheid is gekomen, of de voorzieningen meer bekend zijn bij de minderjarigen en of de positie van de minderjarigen er effectief door versterkt wordt.

Het decreet over de integrale jeugdhulp bevat bepalingen over vorming van alle betrokken sectoren en over de stelselmatige toepassing van het decreet inzake de rechtspositie van de minderjarige jongeren in al die sectoren. Het is nu afwachten welke stappen daarvoor zullen worden gedaan. Als er niets gebeurt, zal het Kinderrechtencommissariaat zijn rol van waakhond weer moeten opnemen. Nu de wetgeving bestaat, is het aan de uitvoerende macht om haar verantwoordelijkheid op te nemen.

Het klopt dat voor veel bedenkingen de beslissingsbevoegdheid bij de federale overheid berust. Dat is inherent aan de staatsstructuur, maar het hoeft geen beletsel te zijn voor oplossingen. Voor scheidingsbemiddeling bijvoorbeeld ligt momenteel een vrij ongelukkig voorstel voor op federaal niveau, waar nogal wat zaken op een hoopje worden gegooid en waar de federale wetgever ook verwijst naar een groep van bemiddelaars waarvoor de gemeenschappen bevoegd zijn. De gemeenschappen moeten er dan wel voor zorgen tijdig klaar te zijn en dat wordt door het Kinderrechtencommissariaat al vijf jaar aan de Vlaamse overheid gevraagd. In beide regeerakkoorden zitten nu echter aanzetten over scheidingsbemiddeling, wat de zaak wat vergemakkelijkt. Er wordt vooruitgang geboekt, maar het gaat langzaam.

De nationale commissie voor de rechten van het kind is nadrukkelijk opgenomen in het memorandum aan de Vlaamse Regering en daar wordt telkens op teruggekomen. Dat kan misschien meer worden belicht in het jaarverslag, maar alle Vlaamse parlementairen hebben dat memorandum gekregen, nog voor het naar de regering ging.

Voor de rechtspositie wordt aandacht gevraagd bij diverse dossiers die geregeld terugkomen. Zo is een paar jaar terug in het CLB-decreet het inzagerecht voor jongeren verruimd en is zelfs een vetorecht ingeschreven voor jongeren vanaf 14 jaar. Voor de integrale jeugdhulp en het decreet inzake de rechtspositie van de minderjarige jongeren heeft het commissariaat heel wat inbreng gedaan. Voorts is er bijvoorbeeld de blijvende vraag naar een leerlingenstatuut. Dat zijn allemaal vertalingen van het streven naar een versterking van de juridische positie op domeinen waar Vlaanderen wel degelijk bevoegd is. De algemeen burgerrechtelijke vertaling naar de Vlaamse domeinen wordt waar mogelijk dus wel degelijk gemaakt.

Het Vlaams Parlement is altijd al een doelgroep geweest voor het Kinderrechtencommissariaat. Het is weliswaar niet altijd gemakkelijk communiceren. Om de verslaggeving over kinderrechten op de agenda te krijgen is op een gegeven moment voorgesteld om een commissie ad hoc op te richten, maar dat voorstel heeft het niet gehaald. In plaats van een bespreking in plenaire vergadering, is er een decreetwijziging gebeurd waardoor de bespreking van het jaarverslag nu enkel nog in de geïnteresseerde commissies gebeurt. Het Kinderrechtencommissariaat kan alleen een aanbod doen, het is aan het parlement om daar gebruik van te maken. Toen de paraparlementaire instellingen zich wilden voorstellen aan de talrijke nieuwe volksvertegenwoordigers, bleek er andermaal maar weinig belangstelling te bestaan. Het aanbod blijft hoe dan ook bestaan en het commissariaat blijft aanspreekbaar voor alles wat met kinderrechten heeft te maken.

De verslaggever,

De voorzitter,

Trees MERCKX-VAN GOEY Luc MARTENS
